

ข้อมูลพื้นฐาน

บ้านบุญเรืองใต้ หมู่ 2 ต.บุญเรือง อ.เซียงของ จ.เซียงราย

มีครัวเรือน 228 หลังคา มีประชากรประมาณ 678 คน ห่างจากตัวอำเภอเซียงของประมาณ 33 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดเซียงรายประมาณ 90 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดกับ บ้านบุญเรืองเหนือ หมู่ 1 (ฝั่งเทือกเขาคอยยาว) ทิศฝั่งตะวันตกติดกับป่าชุ่มน้ำบุญเรืองและแม่น้ำอิง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่

ประวัติชุมชน

เป็นชุมชนที่อพยพมาจากเมืองน่านตั้งแต่ พ.ศ.2200 เป็นต้นมาได้อาศัยที่ราบลุ่มคอยยาว – แม่น้ำอิง โดยอาศัยชัยภูมิที่นี้สร้างบ้านแปงเรือน ทำนา ทำไร่ หาลา รือมาจวบจนปัจจุบัน ไม่น้อยกว่า 300 ปี ที่ชุมชนสร้างหลักปักฐาน

ความสัมพันธ์ป่ากับชุมชน

ป่าบุญเรือง หรือ พื้นที่ชุ่มน้ำบุญเรือง มีเนื้อที่โดยประมาณ 3,706 ไร่ โดยการดูแลของ 3 กลุ่มชุมชน 5 หมู่บ้าน 1.บ้านบุญเรืองใต้ ม.2 เนื้อที่ประมาณ 1,473 ไร่ 2.บ้านบุญเรืองเหนือ ม.1-บ้านภูแง ม.10 เนื้อที่ประมาณ 1,113 ไร่ 3.บ้านต้นปล้อง ม.5-ม.8 เนื้อที่ประมาณ 1,120 ไร่ มีหนังสือ นสล. (หนังสือสำคัญว่าเป็นที่หลวง) ที่ชุมชนร่วมกันตั้งแต่ปี 2510 (เนื้อที่ตามหนังสือ 3,021 ไร่ 1 งาน 75 ตารางวา)

ป่าบุญเรือง หรือ ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองเป็นผืนป่าที่ติดกับแม่น้ำอิงตลอดแนวในช่วงฤดูกาลน้ำหลากน้ำได้เข้าพื้นที่ป่า เหล่าพันธุ์สัตว์น้ำ จากแม่น้ำโขง แม่น้ำอิง มาผสมพันธุ์ วางไข่ อนุบาล ก่อนที่จะกลับลงสู่แม่น้ำโขง แม่น้ำอิง แม่น้ำสาขาต่างๆเมื่อน้ำลดระดับลง บางส่วนก็ยังคงอยู่ตามระบบนิเวศป่าบุญเรือง เช่น หนองน้ำต่างๆในพื้นที่ รวมเป็นแหล่งพักอาศัยของสัตว์ต่างๆในพื้นที่ รวมถึงสัตว์ที่อพยพตามฤดูกาล ป่าบุญเรืองยังประโยชน์ในเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชน ทั้งพันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ รวมถึง พืชผักสมุนไพร ผลไม้ป่า จุดดั่งเป็นซูเปอร์มาร์เก็ตของคนในชุมชนได้สร้างรายได้ให้ในครัวเรือนในชุมชน อีกทั้งยังประโยชน์ในการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นประโยชน์จากการใช้ไม้ทำฟืน ทำหัตถกรรมต่างๆเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ได้มาจากผลิตผลจากป่าบุญเรือง

เนื่องด้วยปณณูเรื่องเป็นป่าที่ผืนใหญ่จึงมี ความต้องการที่จะพัฒนา ไม่ว่า หน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน รวมถึง พ่อค่านายทุน เช่น การขอใช้พื้นที่ป่าตั้งโรงสีไฟ โรงบ่มใบยาสูบในพื้นที่ รวมทั้งแนวคิด โจนชุมชนเปลี่ยนพื้นที่ป่าเปลี่ยนเป็นไร่นา ฯ ชาวบ้านต่างไม่เห็นด้วยเพราะเป็นการสร้างผลกระทบใน พื้นที่มากกว่าผลประโยชน์ต่อชุมชน และ ในปี 2557 ทางภาครัฐได้เล็งเห็นการพัฒนาในพื้นที่ชายแดน (ชายแดนติดประเทศเพื่อนบ้าน) ได้ส่งเสริมการค้าการลงทุนในพื้นที่ที่เป็นที่มาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดย จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่จะได้รับการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการค้าการลงทุน มี อ.แม่สาย อ.เชียงแสน อ.เชียงของ โดยภาครัฐได้ส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมและ บริการต่างๆ ในพื้นที่ โดยรัฐจัดหาพื้นที่ของ รัฐเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและการลงทุน ปณณูเรื่องได้ถูกเสนอชื่อเป็นพื้นที่หนึ่งที่ทางภาครัฐที่ใช้ส่งเสริม รองรับการลงทุน เมื่อชาวบ้านทราบต่างก็ไม่เห็นด้วยเนื่องจากพื้นที่ปณณูเรื่องเป็นพื้นที่รับน้ำหรือกักเก็บน้ำ เป็นแก้มลิงโดยธรรมชาติหากมีการพัฒนาจะมีผลกระทบต่อชุมชนรวมทั้งภาคเกษตร ไร่นา ของชาวบ้าน รวมทั้งความมั่นคงทางด้านอาหาร ที่ทำกิน สุขภาวะ มลภาวะ ต่างๆจากการพัฒนา อีกทั้งยังจะเป็นการแย่งชิงฐานทรัพยากรในพื้นที่ ทางชุมชนบ้านบุญเรืองก็ได้เสนอเรื่องดังกล่าวใน คณะกรรมาธิการนิยัชน ทำให้ เกิดเป็นเวทีสื่อสารที่ภาครัฐก็เกิดความเข้าใจว่าหากมีการพัฒนาย่อมสร้างปัญหาและผลกระทบต่อชุมชน และภาครัฐจะได้หาพื้นที่ใหม่ที่มีความเหมาะสม ทางชุมชนยังต้องการการยืนยันจากรัฐทั้งวาจา และ ลายลักษณ์อักษร (หนังสือสำคัญ) ให้ชาวบ้านได้สบายใจกับการอยู่บนฐานทรัพยากรปณณูเรื่องต่อไป



“ศาลพ่อปู่สสิบุญเรือง”

1
จุดเรียนรู้ที่



สสิ ในภาษาล้านนา หมายถึงต้นศรียาโพธิ์ ซึ่งในป่าชุ่มน้ำบ้านบุญเรืองมีต้นสสิขนาด
ใหญ่อยู่ภายในป่าเชื่อว่ามิ่งมงคลสิทธีสถิตอยู่ ดอยดูแลรักษาผืนป่า ในปีพ.ศ. 2558
ได้มีประกาศให้พื้นที่ป่าชุ่มน้ำแห่งนี้เป็นที่เศรษฐกิจพิเศษ ชาวบ้านจึงได้ร่วมกับภาคีเครือข่าย
จัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจากป่าชุ่มน้ำ
เพื่อใช้เป็นข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของป่าและสิทธิของชุมชนในการพึงพิงและใช้ประโยชน์
เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2560 ชาวบ้านได้สร้างศาลและอันเชิญพ่อปู่สสิให้มาประทับในศาล เพื่อให้
เป็นศูนย์รวมจิตใจ ร่วมแรงร่วมใจกันในการปกป้องผืนป่าให้อยู่คู่กับคนบ้านบุญเรืองสืบไป ในช่วง
ประมาณเดือนเมษายนของทุกปีจะมีพิธีทำบุญเลี้ยงศาล เพื่อขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้อง
ผืนป่านี้ และช่วยดูแลผืนป่าให้คงอยู่ตลอดไป

จัดทำโดย
ชุมชนบ้านบุญเรือง
โครงการเสริมสร้างตามแผนแม่ข่ายท้องถิ่นและหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อการจัดการลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน



“หม้อแกงตองของชาวบุญเรือง”

2
จุดเรียนรู้ที่

.....ป่าบุญเรืองนี้เปรียบเสมือน “หม้อแกงตอง” หรือ หม้อแกงทอง เพียงตั้งหม้อแกงไว้ที่บ้าน
เข้าป่าเก็บหาผัก พืชอาหารกลับไปใส่หม้อ แกงกินได้เลยไม่ต้องซื้อหา....
เป็นเรื่องราวสะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์และคุณค่าของป่าบุญเรืองที่ถูกติดกับ
วิถีชีวิตชาวบ้านมาหลากหลายชั่วอายุคน.....

.....ชุมชนต่างพึ่งพิงเก็บหาพรรณพืชอย่างน้อย 102 ชนิด เป็นพืชอาหาร 49 ชนิด เช่น ยอดเตา
ยอดผักกูด และหน่อไม้ พืชสมุนไพร 38 ชนิด เช่น อ้อสะพายดาวย ม้ากระทืบโรง และปอบิด
พืชที่เป็นทั้งอาหารและสมุนไพร 15 ชนิด เช่น ส้มป่อย ม้วนหมู และขี้เหล็ก.....หม้อแกงตอง
ของชาวบุญเรืองเป็นสิ่งที่ไม่ต้องซื้อหา เป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นสิ่งที่เราเรียกว่า
“ความมั่นคงทางอาหาร”



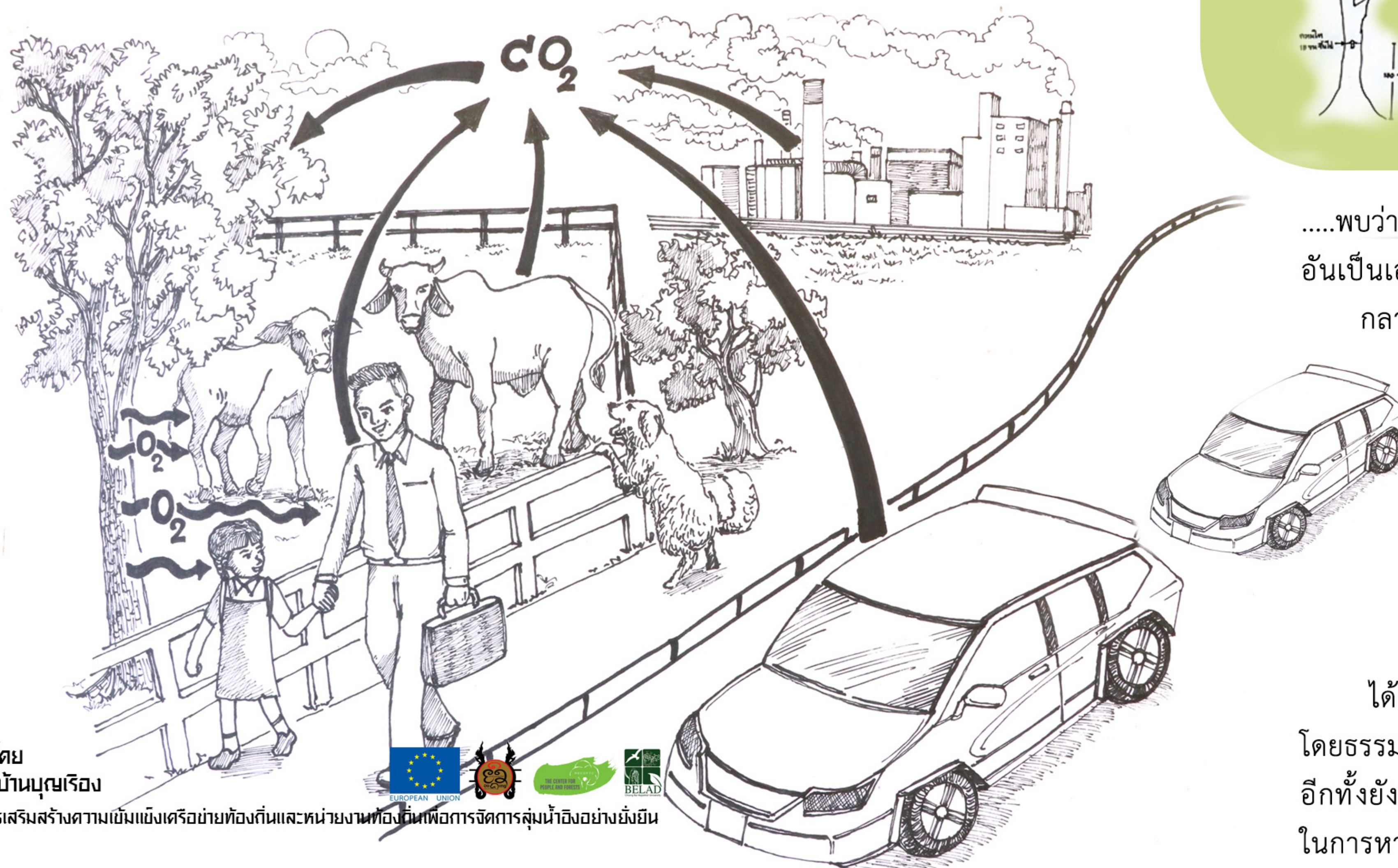


“แปลงป่าคาร์บอนและความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า”

3
จุดเรียนรู้ที่



..... ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งทรัพยากรมีค่า อันนำไปสู่การพึ่งพิงของสรรพชีวิต หากแต่เราจะได้รู้อย่างไรว่าป่านั้นสมบูรณ์เพียงใด มีตัวชี้วัดมากมายที่บ่งบอกความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่า ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางชีวภาพของ พืช สัตว์ ความหลากหลายของลักษณะพื้นที่ความหนาแน่นของชนิดพันธุ์ และอื่นๆอีกมากมาย เพื่อให้ทราบข้อมูลของพื้นที่ขนาดใหญ่ จึงได้ทำการการวางแผนศึกษาตามลักษณะความเด่นของสังคมพืช ขนาด 20 X 50 เมตร....



.....พบว่า มีความหลากหลายของชนิดต้นไม้ 60 ชนิด โดยมีข่อย และชุมแสงเป็นชนิดพันธุ์เด่น อันเป็นเอกลักษณ์ในบริเวณน้ำท่วมถึง ซึ่งสังคมพืชมีการปรับตัวอยู่ในระบบน้ำท่วม กลายเป็นพื้นที่ป่าชุ่มน้ำตามฤดูกาล (seasonal wetland) และโครงสร้างป่ายังมีความสมบูรณ์ มีต้นไม้กระจายครบทุกชั้นความโตมีความหนาแน่นของต้นไม้เฉลี่ย 122 ต้นต่อไร่ และมีความหนาแน่นมากกว่าเกณฑ์ภายใต้ नियาม ป่าเสื่อมโทรม 8 เท่า มีการทดแทนลูกไม้ และไม้หนุ่มในอัตราที่สูงถึง 2,204 และ 835 ต้นต่อไร่ ตามลำดับ.....

..... นอกจากนี้ ยังพบว่าป่าบุญเรืองยังมีการเก็บกักคาร์บอนเหนือดินรวม 172,479 ตัน หรือเทียบกับการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์จากรถยนต์ขนาดเล็ก ได้สูงกว่า 5 แสนคัน ป่าอันเป็นแหล่งเก็บกักคาร์บอน (carbon pool, carbon sink) โดยธรรมชาติ จึงเป็นแหล่งเก็บกักคาร์บอนสีเขียว และเป็นการลดก๊าซเรือนกระจกลงได้ อีกทั้งยังปล่อยก๊าซออกซิเจนออกสู่บรรยากาศ ทำให้อากาศบริสุทธิ์ สิ่งมีชีวิตต่างๆได้ใช้ในการหายใจ และดำรงชีวิตอยู่ได้

“ป่าชุ่มน้ำตามฤดูกาล (Seasonal wetland)”

4

จุดเรียนรู้ที่

..... ป่าบุยเรือ มีเนื้อที่ 3,706 ไร่ ซึ่งมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าชุ่มน้ำ (seasonal wetland) และแก้มลิงธรรมชาติ ทำให้พื้นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางนิเวศวิทยา ที่ผสมผสานทั้งนิเวศวิทยาป่าไม้และแม่น้ำ ปัจจุบันป่าชุ่มน้ำนี้มีคุณค่า ความสำคัญ ต่อวิถีชีวิตของชุมชนเนื่องจากเป็นแหล่งพืชอาหาร ไม้ใช้สอย สมุนไพร และแหล่ง เพาะพันธุ์สัตว์น้ำในช่วงน้ำท่วมหลาก โดยมีสังคมพืชป่าข่อย-ชุมแสง เป็นพรรณไม้ เติบโตขึ้นตามน้ำ เพราะพรรณไม้ทั้งสองชนิดทนน้ำขังในช่วงน้ำท่วมหลาก นอกจาก ข่อยและชุมแสง มีเตาวัลย์ พากดล้า เฟิร์น ขึ้นตามพื้นป่า จำนวนมาก....

..... นอกจากสังคมพืชป่าข่อย-ชุมแสง ป่าบุยเรือยังมีความหลากหลายทางสังคม สัตว์และพืชอื่นๆ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ จากการสำรวจเบื้องต้น พบชนิดพันธุ์ทั้งพืชและสัตว์อย่างน้อย 280 ชนิด โดยจำแนกออกเป็นต้นไม้ 60 ชนิด สัตว์ 216 ชนิด (ไม่รวมแมลงอื่นๆ นอกจากตัวต่อและผึ้ง) นกกว่า 90 ชนิด ปลา 87 ชนิด (ไม่รวมปลาดังกัน) สัตว์เลื้อยคลาน 13 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 13 ชนิด และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 6 ชนิดโดยพบว่าชนิดที่มีความสำคัญคือ เสือปลาที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ นก สถานภาพใกล้ถูกคุกคามตามสถานภาพ ของสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (IUCN ปีค.ศ. 2015)



จัดทำโดย

ชุมชนบ้านบุยเรือ

โครงการเสริมสร้างความเป็นอยู่และเตรียมความพร้อมด้านทุนเพื่อการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน





“หนองปลาโอ ร่องรอยแห่งการพึ่งพิง”

๕
จุดเรียนรู้ที่

..... ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองเชื่อมต่อกับสายน้ำอิง ผ่านฤดูกาล การขึ้นลงของสายน้ำอิง เกิดเป็นระบบนิเวศย่อยของแม่น้ำและป่าชุ่มน้ำ แบ่งย่อยตามภูมิปัญญาชุมชนออกเป็น ระบบนิเวศย่อย 8 ประเภท ได้แก่ ฮ่อง ห้วย ดอน วัง ภู่าน หาดทราย หนอง และบวก ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของ สัตว์โดยเฉพาะปลา สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และนกชนิดต่างๆ

.....หนองปลาโอ หนองน้ำที่มีมาตั้งแต่อดีต มีเนื้อที่ 12 ไร่ เป็นหนองน้ำที่ปลาอาศัยอยู่ ยามเมื่อน้ำหลากช่วงฤดูฝน เหล่าปลาต่างพากันอพยพขึ้นมาวางไข่ และเป็นแหล่งอนุบาล พันธุ์ปลาหลากหลายชนิด ด้วยลักษณะพื้นที่รอบหนองน้ำที่ รกทึบ ปกคลุมไปด้วยป่าดงหญ้าหนาชาวบ้านเข้าถึงได้ลำบาก ในยามฤดูแล้งชาวบ้านบุกฝ่าดงหญ้าหนาที่เข้าไปหาปลาใน หนองยามใด น้ำก็จะแล้ง ปลาในหนองน้ำตาย ส่งกลิ่นเหม็นโอ้ ไปทั่วบริเวณ ชาวบ้านทั่วไปพูดกันติดปาก ว่าหนองปลาโอ จึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อมา จนถึงปัจจุบัน ว่า “หนองปลาโอ”

..... หนองปลาโอ เป็นที่อยู่อาศัยและวางไข่ของปลาหลายชนิด เช่น ปลาหลิม ดุก สะเด็ด สะลาก บอก ค้าว ตองเบ้อ เพี้ย กระตี่ ชิว บู่ เอียน เป็นที่อาศัยหากินของนกกวัก ไก่น้ำ เป็ดช่อม นกยาง นกปากห่าง ปกคลุมไปด้วยพืช เช่น บัวสาย สะโน ผักบู่ ผักกระเฉด ผักจุ่มปา ผักแว่น และเตา ด้วยความหลากหลายของชนิดพันธุ์ นำไปสู่แหล่งอาหารอันมากมาย ที่ทั้งสัตว์ ขนาดเล็กๆ จนถึงใหญ่ รวมถึงมนุษย์ ได้อาศัย หากิน และพึ่งพาอย่างไม่รู้จบ.....

จัดทำโดย
ชุมชนบ้านบุญเรือง

โครงการเสริมสร้างตามแผนแม่บทเครือข่ายท้องถิ่นและหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อการจัดการลุ่มน้ำอิงอย่างยั่งยืน

